

-2-

TWEE GLASKROOSSOORTEN NA HONDERD JAAR HERONTDEKT IN BELGIE (MIDDEN-LIMBURG)

Klein glaskroos (Elatine hydropiper) en Drietallig glaskroos (Elatine triandra) zijn na jaren van afwezigheid weer boven water.

Berten Robert
Halveweg 45
3600 Genk
Lisec, Craenevenne 140
3600 Genk

Andriessen Leo
Molenstraat 9
3540 Herk-de-Stad

Nagels Cecile
Sint-Jorisstraat 43

De laatste vondsten van deze planten in België dateerden van de 19de eeuw. Volgens de Belgische Flora's situeerden de vindplaatsen van de eerste soort zich in het Maasdistrikt (De Langhe e.a., 1983; Delvosalle e.a., 1969), in Zuidwest-Henegouwen : namelijk te Santin (1872), Montbliart (1890) en Rance (1893).

Het Drietallig glaskroos is - volgens herbariummateriaal - ook aangetroffen te Rance in 1871 (Hardy, 1871) en in Frahan ten westen van Bouillon in het Ardens distrikt in 1866 en 1867. Nadien zijn er geen officiële meldingen meer bekend geraakt. In de recente Belgische Flora's en atlas-

naar de waterplanten werd in 1985 het Klein glaskroos als eerste teruggevonden: co-auteur Leo Andriessen ontdekte het in het staatsnatuurreserveaat de Platweiers te Zonhoven (Berten e.a., 1986). In 1991 heeft hij samen met de Limburgse Botanische Werkgroep verschillende vijvers - gespreid over 22 kilometerhokken - gevonden waar deze soort uitbundig voorkomt.

Later werd ook het uitgestorven gewaand Drietallig glaskroos terug opgevist door Leo Andriessen. Dit gebeurde in een vijver van de Maten te Genk in 1988. Na grondig speurwerk in de visvijvers en een betere kennis van deze plant zijn tot nu toe al 7 kilometerhokken met vindplaatsen bekend (Andriessen e.a., 1988).

De *Elatine*-soort die als enige 'herkend' werd in de 20ste eeuw was het Gesteeld glaskroos (*Elatine hexandra*). Deze komt in 35 kilometerhokken voor. Het onderscheid van de twee "nieuwe" soorten met het Gesteeld Glaskroos is niet zo moeilijk. Enkele kenmerken die de determinaties vergemakkelijken zijn de volgende (Cook, 1968):

- het Klein glaskroos heeft bloemen die 4-tallig zijn en het zaad is J-vormig;
- het Gesteeld glaskroos heeft gesteelde 3-tallige bloemen met 6 meeldraden en bladeren die tot 7 mm lang zijn;
- het Drietallig glaskroos heeft zittende 3-tallige bloemen met 3 meeldraden, bladeren die tot 12 mm lang zijn, bladranden die \pm parallel verlopen

Een makro-opname van Klein glaskroos

sen worden de soorten dan ook als vermist of als uitgestorven aangegeven. (Van Rompaey e.a., 1979).

Ten gevolge van een zeer uitgebreid onderzoek

en vruchtjes die nagenoeg bolrond zijn met een duidelijk driehoekige deuk in het midden van de afgeplatte top.

Goede afbeeldingen vindt met bij HEGI (1925).

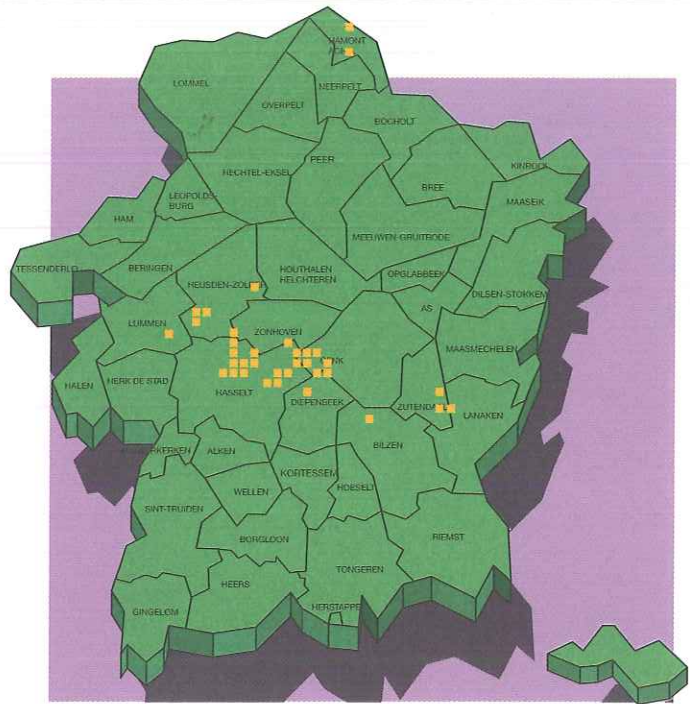
De herkenning van de drie soorten kan bemoeilijkt worden door het feit dat de bloemen niet altijd normaal ontwikkeld zijn en dat er afwijkende slijk- en watervormen zijn. De slijkvormen die men kan vinden op drooggevallen oevers zijn in tegenstelling met de watervormen klein. De lengte van de 2 kan oplopen van ± 5 cm voor de ene tot ± 25 cm voor de andere vorm.

De determinatie van de soorten wordt er niet gemakkelijk op doordat de drie *Elatines* immers elk kwasi hetzelfde substraat verkiesen. Dat laatste is rijk aan organische stoffen en voedingszouten. Zo kunnen de Glaskroossoorten samen voorkomen op voedselrijke modderige bodems van de (vis)-vijvers.

Daarbij bedenke men dat deze vijvers normaliter gevuld zijn met water, dat de meeste floristen niet te water gaan, dat men automatisch de grootste en best ontwikkelde bloempjes en vruchtjes bekijkt, waardoor men een klompje slijk met Klein- en Drietallig glaskroos terugwerpt als Gesteeld glaskroos vermits men in één oogopslag een gesteelde bloem of vrucht heeft gezien.

Het is dan ook onze mening dat Drietallig en Klein glaskroos reeds zeer lang in onze vijvers aanwezig zijn samen met de andere Glaskroossoort. Het zijn kensoorten van voedselrijke, slijkerige bodems (Rothmaler, 1984). De drie *Elatine*-soorten zijn gebonden aan onze voedselrijke vijvers. We hebben ze daar gevonden in gezelschap van Bruin cypergras (*Cyperus fuscus*), Ondergedoken moerasscherm (*Apium inundatum*) of Rijstgras (*Leersia oryzoides*). In de werkelijk oligotrofe vennen waar Waterlobelia (*Lobelia dortmanna*), Moerassmele (*Deschampsia setacea*) of Draadzegge (*Carex lasiocarpa*) groeien, hebben wij nooit Glaskroossoorten gevonden.

Uit bijgaande verspreidingkaarten (Figuren 1, 2 en 3) kan men afleiden dat door de 3 planten zowat hetzelfde areaal verkozen wordt. Het is enkel het Gesteeld glaskroos dat op afwijkende groeiplaat-

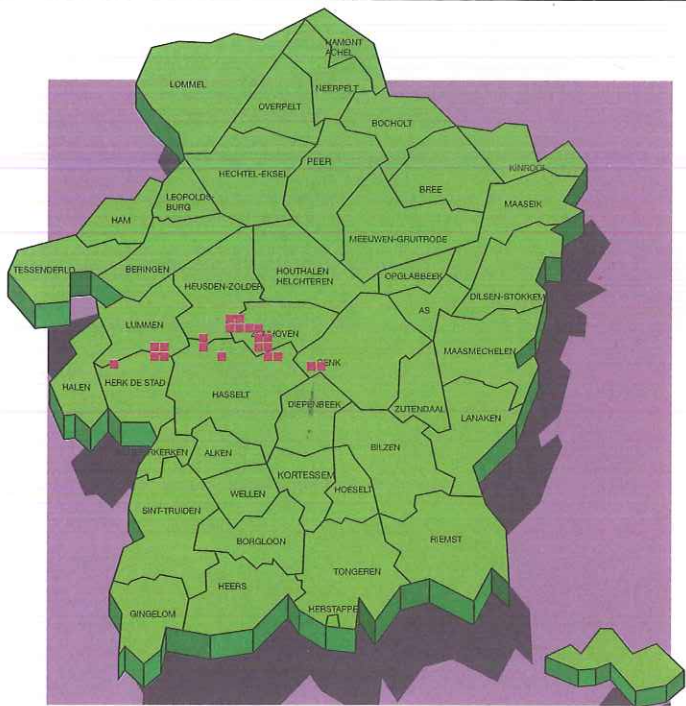
De verspreiding van Gesteeld glaskroos (*Elatine hexandra*) in Limburg.

sen kan voorkomen. Dit geldt voor de vijvers van de Kluis te Achel en deze in de vallei van de Ziepebeek te Rekem. Het water van deze waterplassen is wel iets voedselrijker dan dat van de visvijvers van Midden-Limburg.

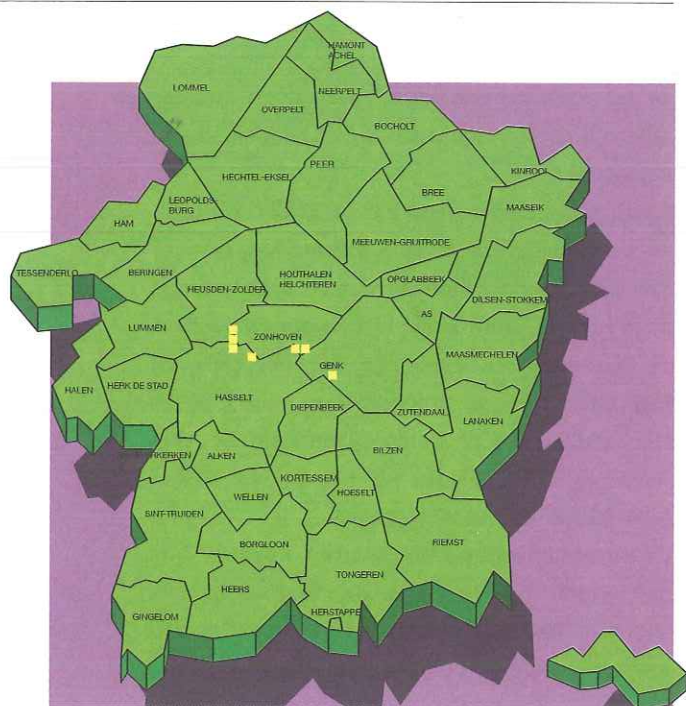
We kunnen hieruit konkluderen dat de Limburgse vijvers de drie soorten *Elatine* herbergen. De twee "nieuwe soorten" zijn door diverse oorzaken, waarvan de voornaamste de hydrofobie van de meeste floristen is, lange tijd onopgemerkt gebleven. Wat men niet verwacht, ziet men ook niet gemakkelijk.

De drie soorten met hun slijk- en watervormen zijn gedeponneerd in het herbarium in de Nationale Plantentuin van België te Meise (BR).

Ze zijn daar te bewonderen. Ook kan U genieten van de uitzonderlijk mooie foto's van een groeiplaats en van de gedetailleerde opnamen (vergroting tot 10 x) van de drie Glaskroos-soorten.

De verspreiding van Klein glaskroos (Elatine hypodiper) in Limburg.

De verspreiding van Drietallig glaskroos (Elatine triandra) in Limburg.

SAMENVATTING

Het Klein glaskroos werd in 1985 en het Drietallig glaskroos werd in 1988 in Limburg gevonden. De laatste meldingen van beide soorten dateerden van het einde van de 19de eeuw (Zuid-België).

Groeiplaats van Glaskroos

Literatuur

ANDRIESEN, L. & C. NAGELS, 1988. *Elatine triandra* Schkur in de Limburgse Kempen. Driemaandelijks contactblad I.F.B.L. 6,4: 100-108.

BERTEN, R., L. ANDRIESEN & R. STEEGMANS, 1986. *Elatine hydropiper* L. in het staatsreservaat De Platweiers te Zonhoven (Limburg, België). Dumortiera 34-35: 75-77.

COOK, C.D.K., 1968. *Elatine* L. in: Tutin, T.G. et al., Flora Europaea, vol. 2, Cambridge.

DE LANGHE, J.E., L. DELVOSALLE, J. DUVIGNEAUD, J. LAMBINON & C. VANDENBERGHEN, 1983. Flora van België, Het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden (Pteridofyten en Spermatofyten). Meise

DELVOSALLE, L., F. DEMARET, J. LAMBINON & A. LAWALRÉE, 1969. Plantes rares, disparues ou menacées de disparition en Belgique: l'appauvrissement de la flore indigène. Dienst domaniale Natuurreservaten en Natuurbescherming, Werken nr. 4.

HARDY, A., 1871. Monographie des *Elatine* de la flore belge. Bull. Soc. Roy. Bot. Belg. 10.

HEGI, G., 1925. Illustrierte Flora von Mitteleuropa. V(1) München.

ROTHMALER, W., 1984. Excursionsflora für die Gebiete der DDR und der BRD. Band 2, Gefäßpflanzen, Berlin.

VAN ROMPAEY, E., L. DELVOSALLE, 1979. Atlas van de Belgische Luxemburgse flora. Preridofyten en spermatofyten. Ed. 2, Meise, Nationale Plantentuin België.

